

ХАРАКТЕР ПСИХОЛОГІЧНОГО РЕАГУВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ НА ВТОРИННУ ШКОДУ, ПОВ'ЯЗАНУ З УЖИВАННЯМ АЛКОГОЛЮ ОТОЧУЮЧИМИ

Запорізький державний медичний університет

Вивчено характер психологічного реагування студентської молоді на вторинну шкоду, пов'язану з уживанням алкоголю оточуючими. Виявлено, що в цілому для обраного контингенту осіб не є характерним отримання зазначеної шкоди. У випадках коли респонденти потерпали через пияцтво інших осіб, це призводило у них до станів порушення адаптації різної тривалості та негативно відображувалося на показниках навчального процесу.

Ключові слова: молодь, студенти, алкоголь, психодіагностика, наркологія.

Більшість досліджень, які присвячено вивченню шкоди від уживання алкогольних напоїв, зосереджено на негативному впливі алкоголю безпосередньо на особу, що його вживає, тобто на первинній шкоді [1, 2]. Наразі у наркологічному дискурсі актуалізується проблема вторинної шкоди, а саме — наскільки вживання алкоголю однією особою шкодить здоров'ю, матеріальному становищу, якості та умовам життя оточуючих [3, 4].

У контексті патогенезу станів порушення психологічної адаптації соціально незахищених верств населення, зокрема студентської молоді, вторинна шкода може бути значущим за інтенсивністю психотравмуючим фактором [5, 6]. Актуальним є вивчення характеру реагування на одержану шкоду, тривалість дезадаптації, а також механізми компенсації психологічного стану у студентів, оскільки це формує підґрунтя для подальших досліджень у сфері покращення надання медико-психологічної допомоги цій категорії осіб [5, 7].

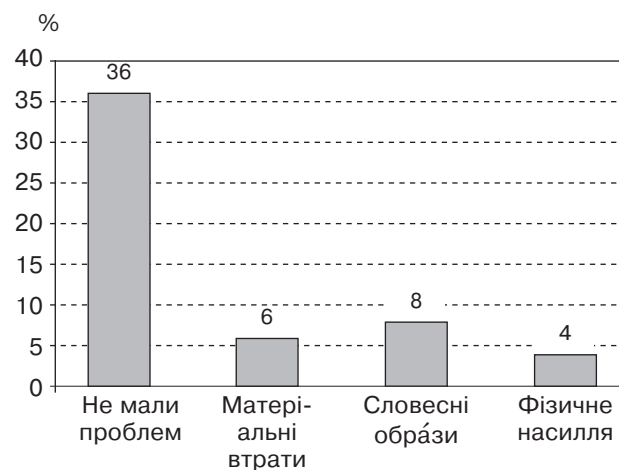
Мета нашої роботи — встановити характер психологічного реагування студентської молоді на вторинну шкоду, пов'язану із вживанням алкоголю оточуючими.

За умов інформованої усвідомленої згоди та анонімного анкетування було опитано 50 студентів Запорізького державного медичного університету. Контингент дослідження був достатньо гомогенним за віком (середній вік — $20,5 \pm 0,1$ року) та гендерним розподілом (26 дівчат та 24 хлопця).

Першим етапом дослідження було виявлення та оцінка характеру вторинної шкоди, пов'язаної із уживанням алкоголю, що була специфічною для зазначеної категорії осіб як фактор психотравматизації. На другому етапі було надано характеристику психологічного реагування респондентів залежно від виду отриманої шкоди.

У ході дослідження було використано такі методи: клініко-анамнестичний, наркологічний (реалізовано за допомогою опитувальника WHO «Шкода, що завдається оточуючим, внаслідок алкоголізації»), психодіагностичний (реалізовано шляхом неструктурованого психодіагностичного інтерв'ю), статистичний.

Дані про досвід респондентів щодо отримання шкоди внаслідок уживання алкоголю сторонніми особами не був однорідним: 36 (72%) із них не мали жодних проблем, пов'язаних із уживанням алкоголю іншими особами, 6 респондентів (12%) засвідчили, що понесли матеріальні втрати через пияцтво інших осіб (пошкодження майна, одягу, аксесуарів, їх крадіжка), 8 (16%) потерпали через словесні образи, а 4 (8%) — через фізичне насилля з боку осіб, які перебували у стані алкогольної інтоксикації (3 (6%) студентів стверджували, що фізичне насилля обмежилось поштовхами, 1 (2%) мав досвід побиття особою напідпитку) (рисунк).

Структура вторинної шкоди в опитаних респондентів

Усі респонденти стверджували, що суб'єктами завдання їм вторинної шкоди, пов'язаної з уживанням алкоголю, були незнайомі люди, а це свідчить про сприятливе мікросоціальне оточення опитаного контингенту.

Виявлені факти вторинної шкоди, пов'язаної з уживанням алкоголю, у ракурсі складного патогенезу станів порушення психологічної адаптації у студентської молоді можуть бути розглянуті як фактори психотравматизації та розподілені на кластери: матеріальні втрати через пошкодження чи крадіжку майна особами, які перебували у стані алкогольної інтоксикації, формують економічний кластер; різні форми словесних образ («вербальне насилля») є вербальним кластером; форми фізичного насилля, що було завдано опитаним унаслідок алкогольної інтоксикації сторонніх осіб, створюють фізичний кластер. Комбінацію кількох кластерів психотравматизації, що були в анамнезі лише 4 (8%) опитаних, не було розглянуто окремо, оскільки факти завдання вторинної шкоди не пов'язані між собою та мають тривалий хронологічний інтервал.

Проведено психодіагностичне дослідження респондентів, які мають досвід отримання вторинної шкоди, пов'язаної з уживанням алкоголю оточуючими, та надано характеристику їх психологічного реагування на наявні кластери психотравматизації (таблиця).

Співвідношення психологічного реагування та кластерів психотравматизації

Кластер	Тип реагування	Середня тривалість порушення адаптації (у днях)
Економічний	Депресивний	13,17±1,83
Вербальний	Дисфоричний	5,88±0,83
Фізичний	Тривожний	24,25±2,06

Оскільки характер психологічного реагування респондентів не був константним та змінювався з плином часу, доцільним є зображення його у вигляді континууму від моменту психотравми до стану адаптації. Згідно з анамнестичними даними більшість свого часу опитана студентська молодь присвячує навчанню, тому критеріями оцінки порушення психічної адаптації були погіршення успішності, академічна заборгованість, соціальні конфлікти з викладачами або студентами та інші проблеми з навчанням, що респонденти пов'язують із вторинною шкодою, завданою через уживання алкоголю оточуючими. Так, континуум при економічному кластері психотравматизації мав вигляд: психотравма → короткочасний період роздратування → пошук справедливості → самозвинувачення →

→ усвідомлення психотравмуючої ситуації → адаптація. Тривалість стану порушення адаптації у середньому становила 13,17±1,83 дн.

Континуум при вербальному кластері мав вигляд: психотравма → відчуття образи → агресивні реакції → поступове повернення самоконтролю → період переживань → прийняття та усвідомлення психотравмуючої ситуації → адаптація. У середньому стан компенсації порушення адаптації при цьому кластері не перевищував одного тижня та тривав 5,88±0,83 дн.

При фізичному кластері психотравматизації континуум набував форми: психотравма → відчуття страху → зосередженість на моменті психотравми → самоприниження → пошук соціальної підтримки → прийняття та усвідомлення психотравмуючої ситуації → адаптація. При цьому кластері психотравматизації тривалість порушення адаптації була найбільшою та сягала 24,25±2,06 дн.

Таким чином, виявлено, що для студентів медичного університету не є характерним отримання вторинної шкоди, пов'язаної із вживанням алкоголю оточуючими: 72% опитаних не мали такого досвіду, інші 28% потерпали у переважній більшості від матеріальних втрат та словесних образ; досвід отримання фізичної шкоди мали лише 8% респондентів, у більшості випадків рівень завданої шкоди не перевищував штовханини.

Визначено основні характеристики психологічного реагування студентської молоді на різні види вторинної шкоди, пов'язаної з уживанням алкоголю оточуючими, як фактори психотравматизації.

Сформовано та оцінено три кластери психотравматизації студентської молоді, пов'язаної із вживанням алкоголю оточуючими. Найбільш дезадаптогенним є фізичний кластер, стан порушення психічної адаптації при якому у середньому тривав 24,25±2,06 дн.

Список літератури

1. Мінко О. І. Попередній аналіз результатів епідеміологічного обстеження організованої молоді стосовно вживання алкоголю та тютюну / О. І. Мінко, І. В. Лінський // Укр. вісн. психоневрології.— 2010.— Т. 18, вип. 4 (65).— С. 91–97.
2. Wilsnack S. C. The GENAHTO Project (Gender and Alcohol's Harm to Others): Design and methods for a multinational study of alcohol's harm to persons other than the drinker / S. C. Wilsnack, T. K. Greenfield, K. Bloomfield // The international journal of alcohol and drug research.— 2018.— № 7 (2).— Р. 37–47.
3. Пшук Н. Г. Психосоціальні аспекти залежності від алкоголю / Н. Г. Пшук // Довженківські читання: матеріали наук.-практ. конф.; Харків, 12–13 квітня 2010 р.— Харків, 2010.— С. 74–75.

4. The Harms That Drinkers Cause: Regional Variations within Countries / R. W. Wilsnack, A. F. Kristjanson, S. C. Wilsnack [et al.] // The international journal of alcohol and drug research.— 2018.— № 7 (2).— P. 30–36.
5. Проблемність адаптації студентів-медиків / П. С. Малахов, Ю. О. Асєєва, В. В. Волинко, А. С. Харітонова // Мед. психологія.— 2016.— № 2.— С. 3–5.
6. To Cause Harm and to be Harmed by Others: New Perspectives on Alcohol's Harms to Others / A. K. Seid, U. Grittner, T. K. Greenfield [et al.] // Substance abuse: research and treatment.— 2015.— № 9 (2).— P. 13–22.
7. Alcohol and violence: neuropeptidergic modulation of monoamine systems / K. A. Miczek, J. F. DeBold, L. S. Hwa [et al.] // Annals of the New York Academy of Sciences.— 2015.— № 1349 (1).— P. 96–118.

ХАРАКТЕР ПСИХОЛОГИЧЕСКОГО РЕАГИРОВАНИЯ СТУДЕНЧЕСКОЙ МОЛОДЕЖИ НА ВТОРИЧНЫЙ ВРЕД, СВЯЗАННЫЙ С УПОТРЕБЛЕНИЕМ АЛКОГОЛЯ ОКРУЖАЮЩИМИ

В. В. ЧУГУНОВ, В. Л. ПОДЛУБНЫЙ, В. А. ПЛЕХОВ

Изучен характер психологического реагирования студенческой молодежи на вторичный вред, связанный с употреблением алкоголя окружающими. Выявлено, что в целом для данного контингента лиц не характерно получение указанного вреда. В случаях когда респонденты страдали из-за пьянства других, это приводило у них к состояниям нарушения адаптации различной продолжительности и негативно отражалось на показателях учебного процесса.

Ключевые слова: молодежь, студенты, алкоголь, психодиагностика, наркология.

NATURE OF PSYCHOLOGICAL RESPONSE OF STUDENTS TO ALCOHOL-RELATED HARM ASSOCIATED WITH ITS CONSUMPTION BY OTHERS

V. V. CHUHUNOV, V. L. PIDLUBNYI, V. A. PLIEKHOV

The nature of psychological response of students to alcohol-related harm, associated with its consumption by people around them, was studied. Generally, this group of persons was revealed as characterized by having no alcohol-related harm. In cases, where the respondents suffered from alcohol abuse of others, this entailed a state of impaired adaptation of various duration and negatively affected the educational process.

Key words: youth, students, alcohol, psychodiagnostics, narcology.

Надійшла 25.02.2019